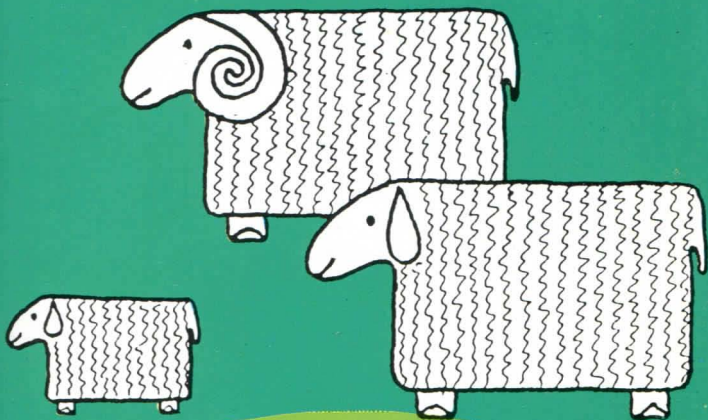

Oven, ovca, jagnje . . .

Oven, ovca, jagnje . . .

Ali vemo o tej trojici še kaj drugega poleg tega,
da je oven oče, samec,
da je ovca mama, samica in
da je jagnje njun otrok, mladič?

Skoraj vsak izmed vas se je z njimi že srečal.

- Morda ste se kot otročki stiskali k mehki, topli plišasti ovčki.
- Morda ste pri listanju trdih platnic prvih otroških knjig izrekli zmagoslavni bee . . . , ko ste spoznali žival na podobi.
- In najverjetneje tudi vi niste ušli nasvetu: »Ovčke šteji!«, ko kak večer, z glavo, prepolno domišljije, niste in niste mogli zaspati.
- Če bi premišljanje o svojih prvih srečanjih z ovco, z jagnjem in z ovnom takole nadaljevali, bi si vmes prav mogoče kaj kmalu zabrundali še pesmico »Izidor ovčice pasel . . .«.

Na koncu bi se vam morda utrnila misel, da je ovca (jagnje, oven), čeprav jo vso toplo in volnasto, iz mesa in krvi le redko srečamo v svojem življenjskem okolju, v našem miselnem svetu še kako navzoča.

No, pa smo tam. Zakaj neki? Ali je morda imela nekdanj, v davni, pa tudi ne tako zelo davni preteklosti, ovca kakšen večji pomen v življenju človeka?

Če bi ob teh vprašanjih malce polistali po knjigah, bi v njih verjetno najprej odkrili celo množico podatkov o ovcah kot posebnih živalih.

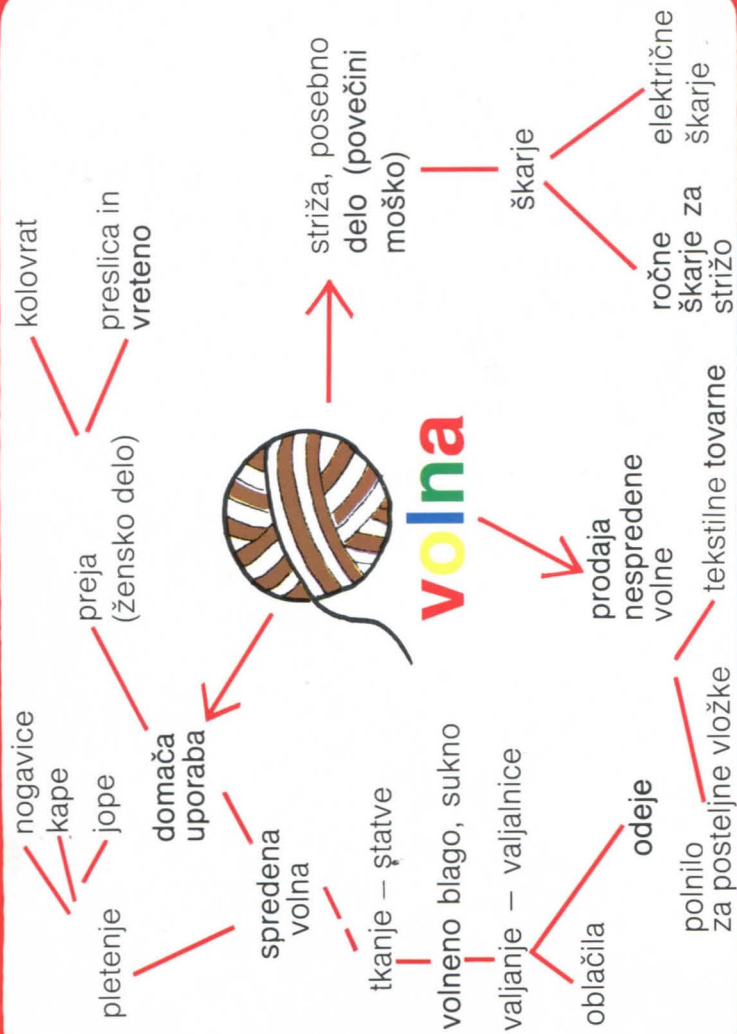
- Prebrali bi, da so ovce kopitarji. (Ali so vam že kdaj zabrusili: »Tišje stopaj, saj nimaš kopit!«?) Na tankih nogah imajo dva parkeljca, po katerih stopajo, in še dva manjša, ki se ne dotikata tal.
- Ugotovili bi tudi, da so prežvekovalci (skoraj takšni kot strastni ljubitelji žvečilne gume). Kepe hrane se jim zaradi posebno zgrajenega želodca vračajo po požiralniku nazaj v usta, kjer jih še enkrat prežvečijo.
- Zvedeli bi, da so ovnovi rogovi votli ter da ovca nosi mladiče ponavadi od 144 do 150 dni.

- Prebrali bi še, da so današnje ovce potomci divjih evropskih (najbolj znani so mufloni s Sardinije) in azijskih (argali iz srednje Azije) ovc.
- Potem bi vas presenetilo, koliko različnih pasem je tekom stoletij z odbiranjem in križanjem ustvaril človek. Ene zato, da bi mu dajale predvsem dobro volno (naprimer ovce pasme merinos); druge, da bi imel od takšnih ovac predvsem čim več mesa; tretje, da bi mu dajale več in več mleka; in četrte, naprimer ovce pasme karakul iz srednje Azije, zato da bi od njih dobival svilen mehko krzno.

Ob vsem tem kar nam, ljudem, dajejo ovce, te ne prav velike, pa tako do zadnje dlačice uporabne živali, vas verjetno niti ne bo presenetila ugotovitev, da je ovca ena najstarejših domačih živali. Modri ljudje, znanstveniki, pravijo, da je človek udomačil ovco že v tisti sivi davnini, ki jo imenujejo mlajša kamena doba.

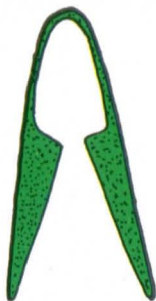
In kaj vse nam **ovca** pravzaprav daje? Morda se vam bo zdelo smešno, ampak dobesedno razstavimo jo lahko na njene **produkte**:

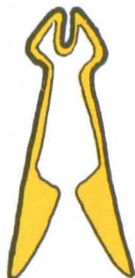
Radovedneži, bi radi vedeli, kako daleč nazaj v zgodovino moramo pogledati za prvimi škarjami za strižo?

Kaj menite, se je imenovalo po volnenem blagu, suknu, tudi kakšno staro oblačilo?

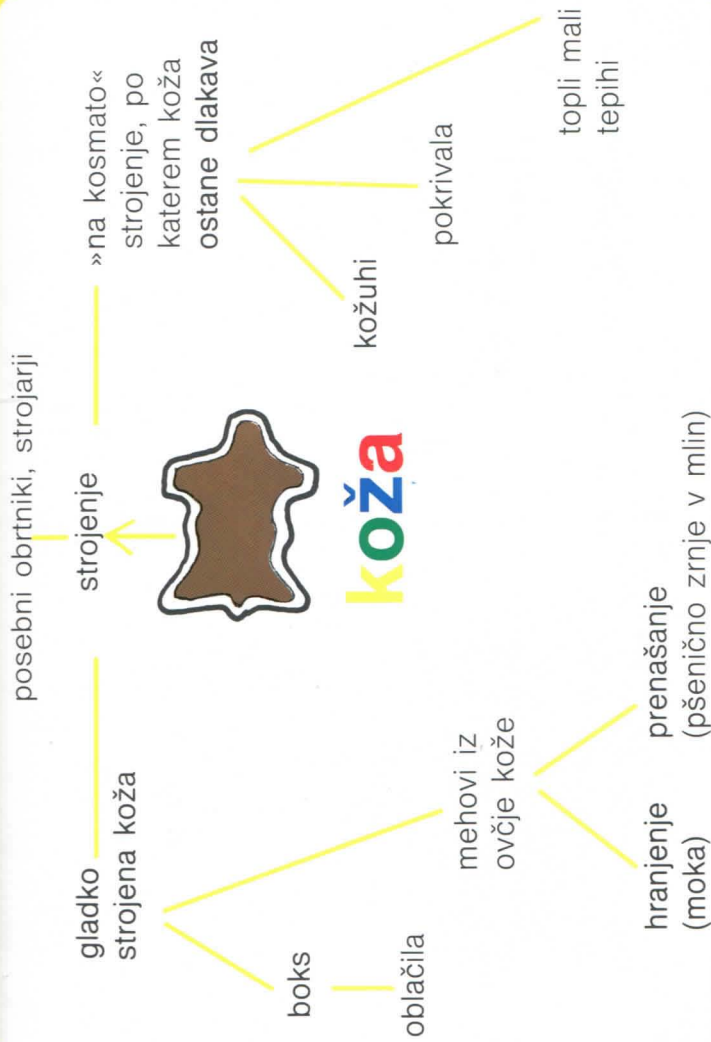

Iliri in **K**elti so
že strigli s
takšnimi železnimi
škarjami.

Takšne pa so
uporabljali v
naših krajih še
pred desetletjem.

Suknja
kmečki zimski
plašč (iz prejšnjih
stoletij), sešit
ponavadi iz
grobega rjavega
sukna.

Kako bi vas ovčji kožuh bolje
grel: obrnjen z dlakavo stranjo
navznoter ali navzven?

Ali ste brali pripovedke o
starih Grkih? Vsaj tisto o
Jazonu in njegovih
Argonavtih, ki so hodili tudi
po naših krajih? Po kaj se je
Jazon odpravil? Odgovor je
drugo ime za (kosmato) ovčjo
kožo.

navznoter

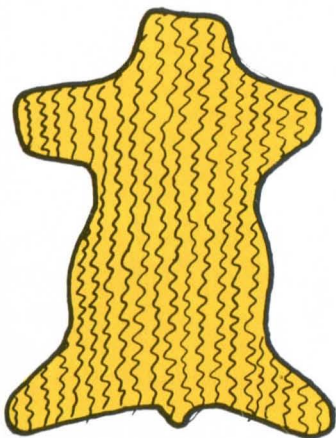

boljše, ker
je med dlake
ujet zrak,
dober toplotni izolator

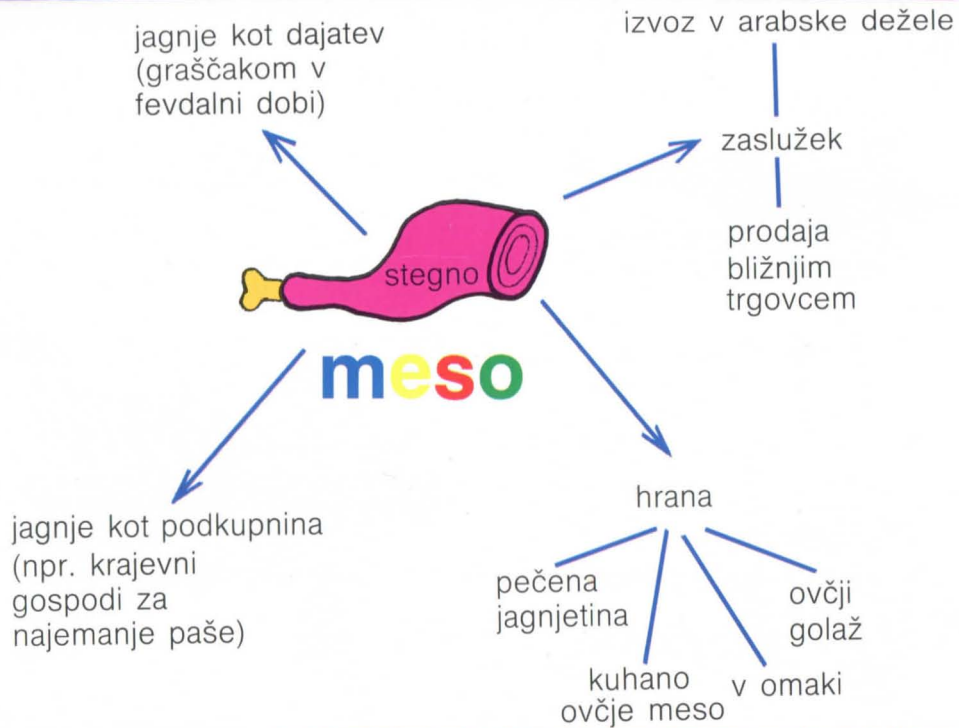
navzven

slabše

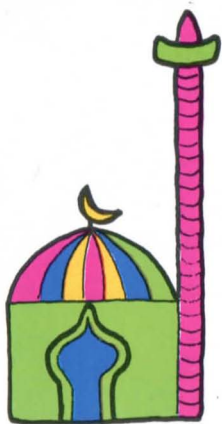

Jazon se je
odpravil po
zlato runo.

Ali ste že slišali, v katerih
deželah jedo povečini
ovčjetino (ovčje meso)?

Sladokusci med vami naj
hitro pogledajo, kaj se skriva
pod tem lističem!

V arabskih deželah,

kjer verujejo v (boga)
Alaha. Njihova vera,
islam, prepoveduje
jesti svinjsko meso.

džamija ali mošeja

Recept: Ocvrta jagnjetina

750 g jagnjetine

sol, česen

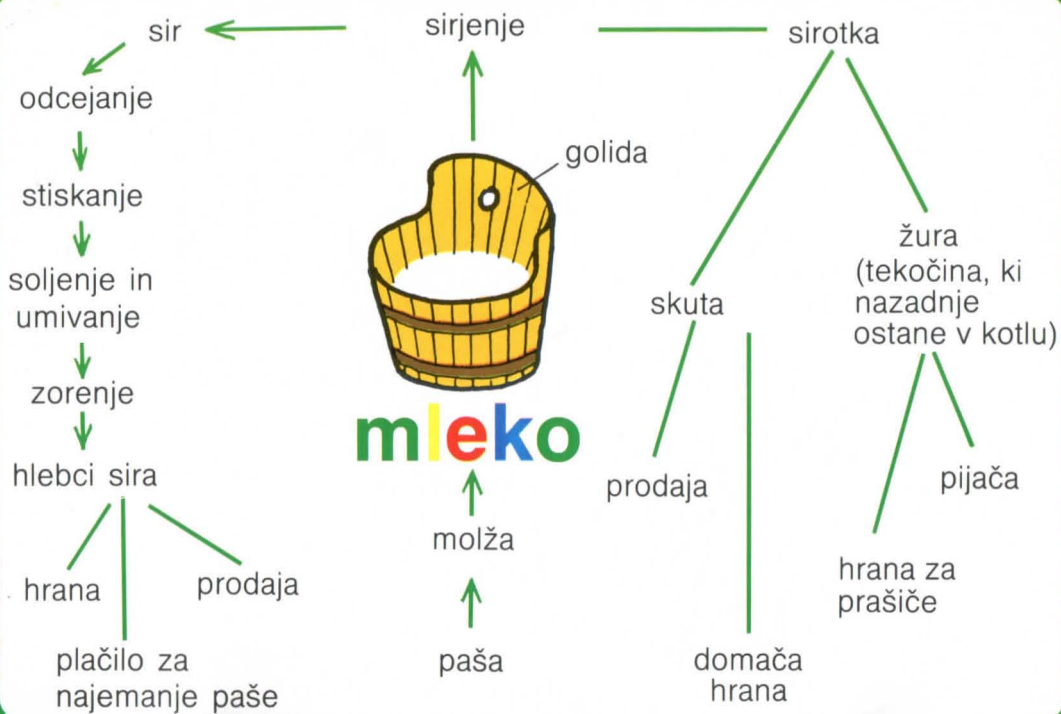
za paniranje: moka

1 jajce

drobtine

maščoba

Cvremo lahko le meso zelo zelo
mladega jančka. Meso si
natremo s česnom in paniramo.
Mmm . . .

Spodaj se skriva posebna posoda za sirjenje. Ste že uganili njeno ime?

Ali morda veste, v kateri evropski deželi je sir na zelo slavnostnem mestu med jedmi?

bakren

kotel

za sirjenje

živ ogenj, ognjišče
(danes ponekod
sirijo nad plinom)

V Franciji.

Izdelujejo cel kup
različnih sirov, ki jih,
povečini ob čašici
vinca, jedo za
poobedek.

plaćilno
sredstvo – kmetom, pri
katerih so pastirji
najemali pašo, so
često plačevali z
ovčjim gnojem

pospeševalec
rasti –
za ovčji gnoj
velja, da je
najmočnejši,
najboljši

gnoj

Ali morda poznate še kakšna
naravna
gnojila?

Kaj menite, pri kakšnem
gnojenju nam zrastejo
poljščine za bolj zdravo hrano:
pri gnojenju z naravnimi ali z
umetnimi gnojili?

hlevski gnoj
(povečini od
krav, telet in
volov)

pepel

borove iglice,
listje

kompost

človeško blato

Umetna gnojila
dajejo sicer
več pridelka,
za človeka pa
je bolj zdrava
uporaba
naravnih
gnojil.

kup gnoja

Ko smo se spustili v ta premissljanja in ugotavljanja, smo se nekaj vrstic poprej spraševali po pomenu ovce v življenju človeka. Upam, da vam po našem skupnem razčlenjevanju vsega, kar ovca daje, njen (tako sedanji kot nekdanji) pomen ne bo več neznanka.

Pri ljudstvih in v krajih, kjer so včasih gospodarili z ovčjimi tropi (čredami), kjer so ovce pasli, strigli, jih molzli in sirili njihovo mleko, kjer so trgovali z njimi ali s tistim, kar so jim dajale, kjer so jih ovce hranile in oblačile, so imele vse te najbolj osnovne sestavine življenja svoj odraz tudi v drugih, naprimer v verovanju.

Ali ste morda že kdaj slišali koga reči, ko ste v šoli vsi skupaj kaj ušpičili in so se ostali potuhnili, eden pa je bil kaznovan: »Ubožec, izbrali so ga za žrtevno jagnje.«? Če danes koga označimo za žrtevno jagnje, razumemo

to le še v prenesenem pomenu. Pravi pomen teh dveh besedic skriva početje iz davnine, nekdanji verski obred, ki so ga poznala marsikatera stara ljudstva (Grki, Hebrejci, Slovani . . .). Jagnje so na žrtveniku zaklali povečini kot daritev, s katero so želeli pomiriti jezo kakšnega božanstva in si pridobiti njegovo naklonjenost.

Pod okriljem vere je bilo tudi podobno, vendar ne več krvavo početje, znano iz naših, slovenskih vasi, iz niti ne tako zelo davnih časov – pred sto do dvesto leti. Svetnikom, katerim so zaupali kot zaščitnikom živine ali pastirjev (naprimer sv. Martinu, sv. Antonu in sv. Juriju), so kmetje ob njihovem dnevu, ob njihovem godu nosili posebne darove. V dar in kot prošnjo so prinašali v cerkev votive v obliki živalskih figuric. Vaše iz dneva v dan bolj modre glave se verjetno sprašujejo, kaj je sploh votiv. Hiter pogled v slovarček tujk (tujih besed) bi vam še bolj modro pojasnil, da je

votiv zaobljubljen, posvetilen predmet.

Preprosto povedano je bilo pa takole: Kmet, ki je naprimer redil ovce in si je želel, da bi bile njegove ovce zdrave in da bi jih imel vedno več (saj je bilo od tega odvisno dobro življenje njegove družine), je za njihovo zdravje in plodnost prosil naprimer sv. Jurija. Da bi ga svetnik uslišal in mu pomagal, mu je ovčerejec daroval voščeno figurico v obliki ovce.

Morda je v tem trenutku tudi vas spreletela misel, kako prepletene so med seboj različne sestavine življenja. Kako lahko s pomočjo ene sestavine (naprimer verovanja) prepoznavamo drugo (npr. gospodarjenje z ovci) ali njen nekdanji pomen. Takrat, ko so kmetje svetnikom darovali voščene ovce, se je živih še veliko paslo po naši deželi. Pomislite samo na Kekca, iskrivega pastirca izpod Triglava, iz prejšnjega – 19. stoletja. Kaj drugega je pasel kot ovce!

Tako. Pri koncu smo. Upam, da vam te premišljajoče ovčje jare kače nisem zvila v gordijski voz. Nikar ga ne presekajte. Vsaj misli bi morali prestiti v obilici časa.

Vseeno pa bi dodala še dve »ovnovski«
zanimivosti:

- To, da je oven (aries) ozvezdje in hkrati eno izmed nebesnih znamenj, verjetno že veste. V starih časih so verjeli, da je v ozvezdju ovna tista točka (pomladna točka), v kateri se nahaja sonce v trenutku, ko se začne pomlad.
- To, da so stari Rimljani pravili oven napravi za rušenje in prebijanje zidov. Spredaj je imela železno ovno glavo.

In še misel namesto pike. Če vam kdaj kdo poreče, da ste črna ovca, to še ne pomeni, da ste slabi, temveč da ste drugačni. Biti drugačen pa ni slabo, le težko je včasih.

Inja Smerdel

iuz

Oven, ovca, jagnje . . .

Knjižico je napisala in narisala Inja Smerdel – Lektorirala Darja Butina
– Izdal in založil jo je Slovenski etnografski muzej (zanj dr. Ivan Sedej)
ob etnološki razstavi Kam so vsi pastirji šli . . . – Natisnila Tiskarna
Kratochwill, Ljubljana 1990, v 1600 izvodih (slovenskih, hrvaških
in italijanskih).